



## Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Haymo||nis Episcopi Hal-||berstatten[sis] Homiliarum,  
nunc sexto || maiori [pro] ante hac unquam dili||gentia  
excusarum, || Pars ...**

praeter omnes omnium appendices, accesserunt iam recens homiliae  
aliquot piæ, ante hoc tempus excusæ nusquam

Pars Aestivalis

**Haimo <Altissiodorensis>**

**Haimo <Halberstadensis>**

**Coloniae, 1551**

**VD16 H 222**

Existimo enim quod non sunt condignæ pass. Ro 8

**urn:nbn:de:hbz:466:1-39335**

POST PENTECOSTEN. 33

magni sunt morbi animarum, omnipotens est medicus, qui non uenit uocare iustos, sed peccatores ad penitentiam. Nullum enim uulnus peccati tam magnum est, ut per penitentiam sanari non possit, si tamen medicina penitentiae non negligatur.

Non enim mentitur ille qui ait: In quacunque die peccator conuersus fuerit & ingemuerit, peccata illius obliuioni tradentur. Et iterum: Viuo ego, dicit dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat. Hinc peccatricem animam ad penitentiam prouocans, per prophetam dominus dicit: Nunquid potest mater obliuisci infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui, Humana enim natura sicut facile cadit, sic facile surgere potest. Quia sicut ait saluator in presenti lectione, ]Gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente. ]

Jeze. 18.  
& 33.  
Isa. 49.

¶ **DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.** ad Roma, VIII.

Fratres, Existimo enim quod non sint condignae passionis huius temporis ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. &c.

**S**iquis intueatur, quod pro eo quis efficiatur filium excelsi dei, & haeres bonitatis eius & gloriae, Christi quoque unigeniti filii dei cohaeres, etiam si in omnium mandatorum dei obseruantia, & iustificationibus domini sine querela permaneat, & per uigil in his mente perduret: si omnia etiam peccatorum genera, quae inferri humanae naturae uel extrinsecus uel intrinsecus possunt, conferat ad futuram gloriam, quae reuelabitur in sanctis his, quae oculus non uidit, nec auris audiuit, nec in cor ho-

1. Cor. 2.

minis ascendit: intelligere potest, quomodo Paulus alius cōsiderans, dixit: [Existimo enim quod non sunt condignæ passionis huius tēporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.] Nihil dignum quidem inueniri uel comparari ad futuram gloriam potest, in quo em̄ mortale immortalibus cōferas, aut inuisibilibus uisibilia, aut æternis temporalia, aut caduca perpetuis?

Nam exexpectatio creaturæ, reuelationem filiorū dei expectat. ¶ Hæc, inquit, quæ nunc uanitati subiecta est. Subiecta autem nō uolēs, neq; sponte propria, sed uolūtate eius, propter ipsum ergo subiecta est. Subiecta autē non ea conditione, ut maneat temper subiecta uanitati, sed cum quadā spe. Quæ autem spes ista sit, commemorat dicens:

Quoniam & ipsa creatura, inquit, liberabitur a seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum dei. Vanitati enim creatura subiecta est, non uolens, set propter eum qui subiecit eā in spe. ¶ Quæ est ista uanitas, cui creatura dicitur esse subiecta? & quæ est ista corruptio, de cuius seruitute liberādā se sperat? Mihi uideatur q̄ de hac materiali & corruptibili corporum substantia ista dicuntur: neq; em̄ alicui corruptio, nisi corpori dominatur. nam ille interior homo, qui secundum deum creatus est, & ad imaginem dei factus, incorruptibilis & inuisibilis, & secundū propriam sui rationem etiam incorporeus dici potest. Exterior uero homo, & corporeus & corruptibilis dicitur. Propter quod & Paulus dicebat: Nam etsi is qui deforis est homo noster, corrumpitur: sed qui intus est, renouatur. Interioris autē

2. Cor. 4

hominis renouatio, utpoteq est rationalis, & mens  
 in cogitatione dei & capacitate sancti spiritus. con-  
 stat uero, ut aliqua de tam profundis rebus breui-  
 ter & strictim, etiam chartulis committamus. Ex  
 ipsa interioris hominis (hoc est, animæ mentisq  
 substantia colligamus imaginem, quò uanitati  
 creatura subiecta est non uolens, sed propter eum  
 qui subiecit eam in spe. Et ipsum, si uidetur, Pau-  
 lum ponamus in mediū: cuius utiq anima uel mēs  
 qui est interior homo eius, supergreditur & ascē-  
 dit omne quod corporeū est, quod uisibile est, quod  
 sensui subiaceret & a spectui, & ipsius diuinæ natu-  
 ræ efficitur capax. Sed hæc tanta & talis anima ei-  
 us subiecta est seruituti, corruptione corporis &  
 uanitate eius deuicta. Cōsidera em̄ necessitates cor-  
 poris appetentiā cibi, digestionū pudorē, posteri-  
 oris reparandæ uerecundiā, ut seruetur soboles,  
 ut edatur, ut nutriatur. & uide quanta in his uani-  
 tas habeatur, quāta corruptio, cui creaturæ aīa nō  
 bilis & rōnalis, licet non uolens, subiecta est. subie-  
 ctatū in spe, tps uidelicet sperās quo liberetur, cū  
 filiorum dei libertas aduenerit. Hoc est ergo quod  
 in alijs aptius de seipso dicebat Apostolus, q̄a dum  
 sumus in habitaculo hoc, ingemiscimus. Ipsos q̄  
 que angelos, si ad sententiā Pauli respicias, qua di- 2. Cor. 5  
 cit. Quia oēs ministeriales spiritus ad ministerium  
 missi, ppter eos qui hæreditatem capiunt salutis.  
 intelliges aliquid tale gerere, & huic rōni esse sub-  
 iectos. Credo etiā ipsos nō uolentes, sed propter  
 eum qui subiecit in spe. Voluntati illius quis resi- Rom. 9  
 steret? Ego etiā de archangelis tale aliquid intelligere,  
 pphetiis inuitor eloquijs. Quid em̄ tantæ uanita-  
 tis, tantę corruptionis inuenias, q̄ bella gerere in

hoc mundo, pugnas inter se regum & gentium commouere? Vide ergo quod & in his precipue archangeli operis habetur officium, sicut Daniel propheta testatur, dicens quia archangelus loquitur ad eum quod diceret ei, quod pugnauerit aduersum principem Persarum. Et nemo, inquit, fuit mihi in adiutorium, nisi Michael princeps uester. Per haec ergo singula deprehenditur rationalis creatura uanitati esse subiecta non uolens, sed propter eum quod subiecit eam in spe. Spes namque ab his rebus corporeis & corruptibilibus aliquando cessandum. Haec enim habet expectationem creatura ista rationalis, ut reuelatio filiorum dei fiat, propter quos angeli mittuntur in ministerium, ut & ipsi cum his quibus ministrauerunt, hereditatem capiant salutis, ut celestium & terrestrium fiat unus grex & unus pastor, & sit deus omnia in omnibus.

Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit & parturit usque adhuc. [¶] Creatura enim, licet non uolens subiecta sit, tamen quam uoluntati cedit eius qui subiecit, etiam affectum quendam & charitatem circa eos exhibet, pro quibus uidetur esse subiecta, & pro doloribus eorum dolet, & pro gemitibus gemit. Si uero ut in alijs exemplaribus inuenitur, ita legamus, Congemiscit & parturit usque adhuc, secundum 1. Cor. 4 illud accipiemus, quod dicit Apostolus genuisse se per euangelium eos, quos per fidem Christi adduxit ad uitam. Vel sicut de alijs dixit: Filioli mei, [¶] quos iterum parturio, donec formetur Christus in uobis. Parturit ergo & recreat eos, quos regenerat ad salutem.

Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes.

¶ Illud potius in hac intelligimus sententia, q̄ se-  
 cundum ea q̄ superius disseruimus, multi sunt spi Heb. 8  
 ritus ministeriales, in ministeriū missi propter eos  
 qui hæreditatem capiunt salutis. Sub quibus agēs  
 unusquisq; credentium, uelut sub tutoribus & p  
 curatoribus instituitur usq; ad p̄finitum tempus a  
 patre: hoc est, usq; quod ad legitimam ætatem ani  
 mæ perfectionis supergressus, quoniã seruitus q̄  
 aduenerit, ubi quis iam acceperat in timore, a quo  
 uelut a p̄dagoogo seruaretur, dignus efficitur a cci  
 pere adoptionis spiritum, primitiæ spiritus p̄ quē  
 adoptatus in filium, possit esse primitiuorum, &  
 ecclesiæ quæ in cælis est, sociari. Et sicut multū dif  
 fert, filium esse q̄ seruū: ita multum differt a mini  
 sterialibus spiritibus spiritus sanctus, cuius primi  
 tias Paulus cū sui similibus habere se dicit. Vnus  
 hic modus sit, q̄ sermonis huius intelligentiam po  
 tuimus indagare: uideamus nunc & aliū. Legimus  
 apud ip̄m Apostolum, Paulū dona gratiæ sancti- 1. Co. 14  
 spūs, multos spiritus noiare, cū dicit: Nunc aut̄ qm̄  
 emulatores estis spūm, ad edificationē ecclesiæ q̄  
 rite ut abundetis. Et itē alibi: Spirit⁹ p̄phetarū, p̄  
 phetis subiecti sunt, subiectos dicēs spūs p̄pheta  
 rū, nō q̄si meliori inferiores, sed p̄ eo q̄ habens q̄s  
 prophetiæ spūm, nō inuitus loq; cogitur, ut illi qui  
 habēt spūs immundos: sed cū uult, & oratio postu  
 lat dicēs. Cum uero dicere opportunum non uide  
 bitur, silet, bñ sciens q̄ ipsi sit loquendi, & tēpus ra  
 cendi. Et ideo non ad iniuriā dicitur, q̄ p̄phetis  
 subiecti sunt spūs, sed ad dispensationē. Sicut & il 1. Cor. 15  
 lud dictum accipimus de saluatore, quia tunc &  
 ipse filius subiectus erit ei, q̄ sibi subdidit om̄ia. Et  
 hic em̄ subiectus, nō q̄si inferior dicitur. Quomo

do enim dici potest, qui filius est, & omnia est quod  
 pater? Omnia enim, inquit, patris, mea sunt Sed in  
 his quos patri subdit credentes in se, quia in uno  
 Col. 17. quoque ipsorum se esse dicit, & se in eis dicit esurire  
 & sitire & nudum esse, seque pasci in eis & indui profl  
 tetur, idcirco & in illis ipse dicitur esse subiectus. Sed  
 hæc per excessum quendam dicta sunt, nunc autem  
 ad propositum redeamus. Dona ergo diuersa san  
 Col. 14. ctis spiritus, a Paulo multi spiritus appellantur. Ho  
 rum hoc multorum donorum quicquid est sum  
 mum & magnum, sine dubio apostoli consecuti  
 sunt, ut idonei essent, sicut & ipse Paulus dicit, ministri  
 Rom. 15. stri noui testamenti, & ut replere possint euango  
 quod in eos præteritis sublimius & præclariorum col  
 larum est sancti spiritus donum, merito primiti  
 as sancti spiritus appellauit, & ideo dicit, [Sed & non  
 ipsi,] in quibus specialiter designare uidetur apo  
 stolicam dignitatem. Nos ergo, inquit, ipsi, hoc est  
 apostoli, [primitias spiritus habentes,] qui electi  
 sumus ad hoc, ut primitias spiritus acciperemus.  
 Quia ipsi intra nos gemimus. [In tantum, inquit, nul  
 la creatura est, quæ doloribus & gemitibus uacet, ut  
 etiam nos ipsi qui summa ab spiritu sancto electa dona  
 percepimus, tamen expectantes ad adoptionem filiorum,  
 est perfectionem eorum, quos docere & instituere missi  
 sumus, donec uideamus eos in tantum proficere, ut ado  
 ptari mereantur in filios, necessario dolemus & ge  
 mimus. Adhuc tamen addimus & tertium. Idem ipse Apo  
 Col. 1. stolus iterum dicit de domino Iesu Christo, quia sit pri  
 mogenitus omnis creaturæ. Ne forte ergo ut il  
 le primogenitus dicitur omnis creaturæ, ad quanda  
 rationem etiam multorum spirituum primitiæ dica

cur spiritus sanctus. Si uero quod dixit. Et nos ipsi  
 primitias spiritus habentes, de omnibus dictum, q  
 gratiam baptismi consecuti uidentur, accipies, spe  
 randum est quod idem Apostolus dixit: Quod si Ro. 12.  
 primitia sancta, & massa: & si radix sancta, & ra  
 mi. Quod si ita sit, tamen ipsius massæ, in q̄ uide  
 tur indicari multitudo fidelium, primitia necessa  
 rio uidebantur in apostolis collocata. Sic em̄ seri Eph. 4.  
 ptum est, quia in ecclesia posuit deus apostolos, se 1. Co. 12.  
 cundo prophetas, tertio doctores. Isti qui primo  
 loco constituti sunt, competenter primitias gratiæ  
 spiritalis habere credentur.

**Adoptionem filiorum dei expectantes.**

¶ Nunc iam uideamus, quomodo adoptionem fi  
 liorum expectare se dicat, qui in superioribus di  
 xit. Qui cum sit sp̄s, testimonium reddet spiritui  
 nostro, quia sumus filij dei, & iterum quomodo redē  
 ptionem corporis sperat, qui in alijs dixit, Christ⁹  
 nos redemit. Sed ut mihi uidetur, ipse hoc eo ser  
 mone q̄ in cōsequētibus habetur, absoluit. Ait em̄:

**Spe salui facti sumus.**

Quod ergo filij sumus, & q̄ redēpti sumus, & q̄ sal  
 uati sumus, spe cōsistit. Nunc em̄ uidemus p̄ specu 1. Cor. 13.  
 lū & in ænigmate. Per speculū ergo & in ænigma  
 te, accepimus & adoptionē & redēptionē. Aduenit  
 em̄ plenitudo tēporū. misit deus filiū suū factū ex Gal. 4.  
 auhere, factū sub lege, ut eos q̄ sub lege erāt redi  
 meret, ut adoptionē filiorū reciperemus. Recipi  
 mus ergo adoptionē, sed istā q̄ est p̄ speculum & in  
 ænigmate. Cum autē uenerint q̄ p̄fecta sunt, tunc  
 adoptionem facie ad faciem consequemur.

**Redēptionē corporis nostri in Chrō Iesu dō**



mino nostro.] Quod autem dixit redemptiōem  
 corporis nostri, ego arbitror quod totius ecclesie  
 indicetur corp<sup>o</sup>, sicut & alibi ait: Vos estis corpus  
 Christi, & membra ex parte. **1. Co 12.** Omne ergo corpus  
 ecclesie redimendum sperat Apostolus. Nec pu-  
 tat posse que perfecta sunt, dare singulis quibusq;  
 membris, nisi uniuersum corpus in unū fuerit con-  
 gregatum. Potest autem & sic intelligi, ut redem-  
 ptionem corporis nostri dixerit illam, quæ in re-  
 surrectione futura est: cum non solum anime, sed  
 & corpora ueniant ante tribunal Christi, ut repor-  
 tet unusquisq; propria corporis prout gessit. Nul-  
 lum est creaturæ genus, quod non in homine pos-  
 sit agnosci. Ac sic omnis creatura in eo ingemiscit  
 & dolet reuelationē filiorum dei expectans, quæ  
 corporis etiam resurrectionem, etsi non in omni-  
 bus hominibus, omnis tamen a corruptione serui-  
 tutis liberabitur, quia & in singulis omnis est. Etsi  
 quo alio modo melius potest idem locus aposto-  
 licarum literarum intelligi, non tamen ex eisdem  
 uerbis consequens est, ut solem & lunam & sidera  
 congemiscere credamus, donec in finem seculi a  
 corruptiōis seruitute liberentur. **Gene. 3.** Quidam etiā sic,  
 ut dicant Adam & Euā esse creaturam, per quos  
 primitiæ humani generis procreatæ sunt, quos ser-  
 pens olim spe diuinitatis uanitati subiectos, cor-  
 ruptioni fecerit deseruire, non per semetipsos so-  
 lum peccantes, sed & per serpentis instinctum. &  
 ipsi (inquiunt) liberabuntur, ut corruptiōi mortis  
 ultra non seruiant. Omnem etiam creaturam di-  
 cunt esse eos, quicumq; ante aduētum Christi iusti  
 fuerunt, quia & ipsi nondū accipientes, expectant  
 deum pro nobis melius aliquid prouidentem. Non

solum autem illi, sed & nos ipsi in quorum diebus redemptionis sacramenta completa sunt: quia nec dum tenemus, sed in spe salui facti sumus: quanuis quæ multi cupierunt iusti uidere, uiderimus.

REPETITIO SVPRADICTORUM ad Romanos.

**F**Ratres, Existimo enim quod non sint condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, &c.] Quod ad comparationem æternæ gloriæ, quam sanctis suis deus ante secula præparauit, nihil condignum quis in hoc seculo passiois poterit sustinere, in præsentia lectione apostolus Paulus breuiter intimauit, dicens [Existimo enim quod non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis] In quo mortale quid immortali potest comparari, aut inuisibili uisibile, aut æternis temporale? Si quæ tamen in præsentia uita uelut quædam possunt semina gloriæ colligi, futura ista semina ex tribulationibus & passionibus, quæ patiuntur propter iustitiam, colliguntur, sicut abibi dicit idem Apostolus: Quod autem in præsentia est, leue est & momentaneum. Imensum est enim pondus gloriæ futuræ, quam expectamus qui non respicimus ad ea quæ uidentur, sed quæ non uidentur. Quæ enim uidentur, temporalia sunt: quæ non uidentur, æterna sunt. Proinde enim omnis tribulatio, qualiscumque sit quæ acciderit, quanuis seua, quanuis longa uideatur, quasi momentaneum ac leue esse purare oportet, quicumque ad futuram gloriam aspicit, quæ nobis est reuelata atque quæ sita, ubi transformabitur corpus nostrum mor

2. Cor. 4

X

tale, conforme gloriæ corporis filij. Quanto maiores enim tribulationes in hoc mundo pro Christo patimur, tanto amplius nobis magnitudinem gloriæ credamus cumulari. [Nā expectatio creaturæ reuelationem filiorum dei expectat.] Expectatio creaturæ, id est, expectatio hominis rationalis, qui expectat diē iudicij, quo reuelabitur quanta sit gloria preparata his, qui in hoc seculo fideliter pro deo tribulationes sustinent, & laborant in domini uoluntate. [Vanitati enim creatura subiecta est.] id est, omnis homo uanitati huius mundi inuitus est subiectus, quandiu temporalibus deditus est rebus: uel quandiu istis transitorijs utitur, quæ transeunt tanquam umbra, [non uolens.] nō enim sicut sponte peccauit homo, sic etiam sponte damnatus est, sed uoluntate eius qui disponit uersa, cuius etiā homo contempsit præcepta. Subiectus est autem homo uanitati, quam diu in hac mortali uixerit carne, non ut semper maneat uanitati subiectus, sed cum spe retributionis æternæ. Sequitur: [Quoniam & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum dei.] Creatura autē recte dicitur homo, quam diu creaturæ, non creatori, deseruit. Cum autem fidem perceperit, ac dominum deum suum agnouerit, & eius obedire cœperit uoluntati, nō iā creatura, sed dei filius appellatur. Ista autem creatura, id est, homo, cum diuina inspirante gratia crediderit, liberabitur a seruitute corruptionis, ut non in interitu seruiat, cui seruiūt omnes peccatores, quam diu in peccatis permanent. Liberabitur autem ab ista corruptione & nequitia per fidem in libertatē gloriæ filiorum dei, ita ut iam non carni, nec terre

his sdruiat desiderijs, nec diabolo, sed Christo, cui  
 gloriæ particeps & cohæres, ipsius gratia efficia-  
 tur. [Scimus em̄ quod om̄is creatura ingemiscit.]  
 Quod dicit, om̄is creatura, nunc angelorum &  
 hominum naturam dicit: quia ut in euangelio do- Luc. 19. 1  
 minus ait, sicut angeli gaudent super pœnitentes,  
 ita dolent & ingemiscunt super cōverti nolentes:  
 & quotidie nostra spectantes certamina, dolent  
 ualde cum uincimur a diabolo: cū uero uincimus,  
 multo plus gaudet. Quapropter si cum sanctis an-  
 gelis in cælo gaudere cupimus, eorum nunc gau-  
 dium in bona nostra conuersatione dignis mori-  
 bus, in castitate uitæ magno studio perficere debe-  
 mus: ut cum defecerimus ab hac uita carnali, reci-  
 piam nos in æterna tabernacula, simul gaudere cū  
 illis. [Non solum autem, sed & nosmetipsi,] id est,  
 apostoli & apostolici uiri, in ecclesia sanctorū suc-  
 cessores apostolorum. [primitias spiritus,] id est,  
 pignus & dona sancti spiritus [habentes, intra nos  
 gemimus adoptionem filiorum dei, expectantes  
 redemptionem corporis nostri.] Gemimus enim  
 adoptiuos filios dei, fratres nostros, quos docere  
 & instituere missi sumus, donec uideamus eos in  
 omni bono proficere, ut filij dei & hæredes Chri-  
 sti effici mereantur. Donec ergo nos, nos inquam,  
 qui instruimur ab eis, negligimus & ignoramus,  
 & emendationis nostræ tempus longius protela-  
 mus, donec non inuisibilibus delectamur dolori-  
 bus, Apostolus nos commonet ad luctum. Simili-  
 ter & sanctis prædicatoribus disciplinam docenti-  
 bus, qui cū nostras perspiciunt iniquitates, magno  
 se affigunt luctu pro excessibus nostris, & diuinā  
 nobis pietatē humiliter de præteritis veniam po-

stulantes, & de futuris custodiã. Hæc ergo & his fl  
milia diuigēter ac fideliter cogitantes, nō acquiesca  
mus eis, q̄ liberum arbitriū in superbiam extol  
lentes, præcipitare semetipsos magis quam eleua  
re conātur: sed humiliter cōsideremus illud quod

**Phil. 2:** Apostolus dicit: Deus qui operatur in uobis & uel  
le & perficere p̄ bona uolūrate. Gratias agamus  
domino ac saluatori nostro, qui nos nullis præce  
dētibz meritis uulneratos sanat, & inimicos re  
conciliauit, & de captiuitate redemit, de tenebris  
ad lucem reduxit, de morte ad uitam reuocauit. Et  
humiliter confitentes fragilitatem nostram, illius

**Pfal. 58** misericordiam deprecemur: & quia nos secundū  
Psalmissã misericordia sua præuenit, digne in no  
bis non solum custodire, sed etiam augere mune  
ra uel beneficia sua, quæ ipse dignatus est dare.

### DOMINICA V. POST PEN tecosten, Lucae VI.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis:  
Estote misericordes, sicut & pater uester mi  
sericorsus est. Et reliqua.

**Mat. 5.** Inter cæteras uirtutes, q̄bus dñs Iesus Christus  
I cælestem gloriã quære monuit, præcipue mi  
sericordiam commendauit. Deniq; cū in mon  
te sedens, octo beatitudines discipulos suos doce  
ret, ait inter cætera: Beati misericordes, quoniam  
ipsi misericordiam consequentur. Qui quis ergo  
ad hoc præmium beatitudinis perungere deside  
rat, uirtutem misericordiæ studeat habere. Ut aut  
ostenderet non solum gratis, sed etiam ingratis  
misericordiam impendendam, postquam senten  
tiam de dilectione inimicorum protulit, adiunxit